

SPOR OKULLARI ÖĞRETMEN DAVRANIŞLARINI GÖZLEME ÖLÇEĞİ

Gıyasettin DEMİRHAN

Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu

ÖZET

Çalışmanın amacı, spor okullarında çalışan öğretim elemanlarının ders içi ve genel öğretmen davranışlarını gözlemek amacıyla bir ölçek geliştirmektir. Spor okulları programlarında yer alan kuramsal ve uygulamalı derslerdeki öğretmen davranışlarının öğrenciler tarafından nasıl algılandığını saptamaya yönelik yapılan ölçek geliştirme çalışması, her iki ders grubu için ayrı ayrı ve iki bölümlü olarak ele alınmıştır. Ölçeklerin birincisi ders işlemenin basamaklarında yer alan öğretmen davranışları, ikincisi ise genel öğretmen davranışlarından oluşmaktadır. Deneme ölçeklerinin hazırlanmasında değişik üniversitelerde kullanılan ölçekler ve konuyla ilgili kuramsal çalışmalar ile alan araştırmalarından yararlanılmıştır. Hazırlanan deneme ölçekleri konu alanı ve eğitim bilimleri uzmanlarına incelenilerek son şekilleri verilmiş ve 1993 yılından bu yana her ders için Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu'nda değişik zamanlarda uygulanmıştır. Uygulama zamanları, öğrenci tepkileri ve öğretim elemanlarının eleştirileri de dikkate alınarak yapılan düzenlemeler sonucu son şekli verilen ölçekler 1997-98 öğretim yılında önce, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu'nda aynı öğretim elemanının yürüttüğü iki uygulamalı (51 kişi), iki de kuramsal derste (44 kişi) uygulanmıştır. Faktör analizi yapılan ve Cronbach Alpha katsayıları hesaplanan ölçekler daha sonra Mersin Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü ile Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu öğrencileri üzerinde iki uygulamalı, iki kuramsal derste uygulanarak son şekilleri verilmiştir. Bu

uygulamaların herbirine katılan öğrenci sayısı 26-31 kişi arasında değişmektedir. Verilerin çözümlenmesinde; güvenirlik için, Cronbach Alpha katsayısı ve sınıfçı korelasyon, yapı geçerliği için faktör analizi yapılmış, anlamlılık düzeyi 0.05 alınmıştır. Verilerin çözümlenmesi sonucu, Cronbach Alpha katsayılarının 0.70-0.98, sınıfçı korelasyonlarının ise 0.84-0.95 arasında değiştiği görülmüştür. Kuramsal alan için geliştirilen ölçeğin ders içi davranışlar boyutunda 33, genel davranışlar boyutunda 18 madde, uygulamalı dersler için geliştirilen ölçeğin ders içi davranışlar boyutunda 34, genel davranışlar boyutunda 21 madde yer almaktadır. Bulgulara göre kuramsal ve uygulamalı ders ölçeklerinin gerek geçerlik-güvenirlik boyutu, gerekse kullanılabilirlik boyutlarıyla önerilebilir nitelikte olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Beden eğitimi ve spor, davranış gözleme ölçeği, öğretmen davranışları.

THE OBSERVATION SCALE OF THE TEACHERS' BEHAVIOUR AT THE SPORT SCHOOLS

ABSTRACT

The purpose of this study is to develop a scale to observe the in-class behaviour and general teaching behaviour of the lecturers working at the sport schools. The scale that has been developed to answer the question of how the students perceive their teachers' behaviour in both theoretical courses and applied courses comprising the curriculum of the sport schools is discussed for each course type under two sections. The first part of the scale includes the teachers' behaviour at the steps of the course presentation and the second one contains general teacher behaviour. While developing draft scales, those scales used in various universities, related theoretical studies and surveys were used. After developing the draft scales, these were reviewed by the field specialist and educational specialists. Then these scales have been used at Hacettepe University, School of Sport Sciences and Technology since 1993 for the related courses. The scales developed further using the students' reactions and lecturers' criticisms. After the academic year 1997-1998 these were implemented in two applied courses (including 51 students) and in two theoretical courses (including 44 students) that were given by the same lecturer at the said institution. Factor analyses of the scales were made and their Cronbach Alpha coefficient was identified and then the scales were developed as final outcome after their administration in two theoretical and two applied courses at the Middle East Technical University (Department of Physical Education and Sports), Mersin University (Department of Physical Education and Sports), Hacettepe University (School of Sport Sciences and Technology). The number of the students who took part in these activities was between 26 and 31. In the data analyses, for reliability, Cronbach Alpha coefficient and in-class correlation and for validity, factor analysis were made and its significance was taken as 0.05. As a result, it was found out that Cronbach Alpha coefficient was between 0.70 and 0.98 and in-class correlation was between 0.84 and 0.95. The scale that was developed for the theoretical courses has two parts. The first one that is about in-class behaviour includes 33 items and the second one that is concerned with general behaviour contains 18 items. The other scale that was developed for the applied courses has also the same parts including 34 items and 21 items respectively. Based on the findings, it can be stated that both scales can be regarded as sufficient to suggest to use it in terms of reliability-validity as well as in terms of being usable.

Key Words: Physical education and sport, observation scale of behaviour, teachers' behaviours.

GİRİŞ

Genel eğitimde olduğu gibi spor eğitiminde de öğretmenin yeri önemlidir. Çünkü öğretmen, çevre ve konuyla birlikte öğrenciyi merkeze almakta ve üçgenin bir boyutunu oluştur-

Spor Okulları Öğretmen Davranışlarını Gözleme Ölçeği

maktadır. Öğretmen öğretim etkinliklerini kılavuzlarken öğrencilere de rehberlik etmektedir. Bu rehberlik süreci içinde yer alan belli bir zaman süresinde bireyi etkileme gücünde olan dış şartlar (Ertürk, 1979, s.84) olarak tanımlanan öğretim durumunda öğretmen, öğrencilerin istedik davranışlarını kazanmalarını sağlayacak etkinliklerin öğrenci düzeyine uygun, ekonomik ve birbiri ile kaynaşık olarak yapılmasını sağlar. Ancak, öğretmenlerin sınıf ya da salon içi rolleri yanında sınıf dışına da taşınan rolleri önem taşıdığından öğretmen ve öğrenci iletişiminde karşılıklı gözlemin önemi yadsınmaz.

Birçok kişi "İyi öğretmen kimdir ? Öğretmeni değerlendirme ölçütleri nelerdir? Öğrenciler ya da öğretmenler birbirleri hakkında neler düşünüyorlar?" şeklinde sorular sorar ya da "O çok iyi bir öğretmendir veya iyi öğretmen değildir", şeklinde ifadeler kullanır. Shulman (1987) etkili öğretme'nin; konu alanı, genel öğretim, program, özel öğretim (spor), öğrencilerin özellikleri, öğretim çevresi (okul, sınıf, toplum) bilgisinin yanında eğitim tarihi, amaçları ve felsefesi hakkında da yeterli davranışlara sahip olması gerektiğini söylemektedir (Akt. Harrison ve Blakemore, 1992, s.53). Laminack ve Long (1985) öğrencilere iyi öğretmen niteliklerini sorduklarında, iyi bir öğretmenin; esnek, örgütlü, eşitlikçi, dürüst, saygılı, itibarlı, kararlı, düzgün mizaçlı, diplomatik ve disiplinli, sevimli, yardımsever, istekli, teşvik eden, sıcakkanlı, olumlu davranış gösteren, canlı, sabırlı, şefkatli, neşeli, anlayışlı, duygulu, dürüst, nazik, samimi, dikkatli, açık fikirli, yeni düşüncelere açık, farklı, tümevarım kullanan, somut davranan, görsel yardım sunan, katılımcı, etkileyici, anne-baba rolünde, iyi ve genç görünüme sahip, hoş ve iyi giyimli, mutlu, sevimli ve çekici (Akt. Harrison ve Blakemore, 1992, s.54) niteliklerine sahip olmaları gerektiği yönünde yanıt almışlardır. Lumkin (1990, s.128-138) ise öğretmen niteliklerini; konu alanı bilgisi yeterli, organizasyon ve iletişim becerisine sahip, istekli, ilişki kurabilen, saygılı, mesleki dürüstlük ve etik davranış gösteren, güdüleme yeteneği olan ve sağlıklı yaşam biçimine sahip olan şeklinde özetlemektedir.

Cogan (1956)'a göre, öğrenci başarısı öğretmen yeterliğinin ölçütüdür. Singer (1981) ise, " Öğretim eylemi sanat ve bilimdir....sanat ölçülebilir mi?" şeklinde sormaktadır. Roch'a göre ise öğretim-öğrenme süreci gelişimi değerlendirmeye hizmet eder (Akt. Friedman, 1983). Yaygın kabul gören bir çalışmaya göre öğrenciler, sınıftaki etkinlikleri ile öğretim hedefleri ve öğretmenlerin davranışları hakkında bilgi sahibi olurlar (Wittrock, 1983). Bulgular arasında zıtlıklar olmasına karşın, bazı çalışmalar (Beck, 1967) öğrencilerin daha sıcak, arkadaşça, destekleyici ve ilişki kurabilen öğretmenleri seçtiklerini gösterirken, aynı zamanda düzenli, yüksek motivasyonlu ve sınıf disiplinine önem veren ve kontrol eden öğretmen niteliklerini de öne çıkarmaktadırlar (Akt. Wittrock, 1983). Hamachek (1972)'e göre ise öğrencilerin öğretmenlerinde görmek istedikleri ilk dört özellik; sıcaklık, sabırlılık, hoşgörülük ve öğrenciyle ilgilenmedir (Akt. Gürkan, 1995). Friedman (1983)'ün çalışmasında ise öğrencilerin beden eğitimi öğretmeninde görmek istedikleri ilk üç nitelik; mesleki bilgi ve becerilerde yeterli olma, öğrencileri

her konuda anlama ve dersi ilginç hale getirme'dir. İngiltere'de yapılan bir çalışmada da stajyer beden eğitimi öğretmenlerine öğretmen nitelikleri sorulmuş ve öncelikle bir öğretmenin iyi iletişim becerisine sahip (%50.6), organizatör (%43.7), istekli (%35.6), espri anlayışına sahip (%35.6), ulaşılabilir (%29.9) ve sabırlı (%21.8) olması gerektiği şeklinde yanıtlar alınmıştır (Mawer, 1995, s.4).

Çalışmalardan hareketle, spor öğretmenin sahip olması gereken genel niteliklerin salon ya da sınıfta işlediği derse yansıdığı söylenebilir. Genelde bir mesleğin, özelde ise bir öğretmenin sahip olması gereken nitelikleri taşıyan öğretmen dersi planlamanın yanında sınıf ya da salon içerisinde bir dersin işlem basamaklarını bilir ve gerekli ilkelere göre hareket eder. "*Öğretim bir oyun, öğretmenler ise oyuncular*" önermesi sayılı olarak kabul edilirse öğretmenlerin yazılı bir senaryoya gereksinimleri vardır. Bu senaryo öğretmenlerin planlarıdır. Öğretmenlerin günlük performanslarında kullandıkları yazılı metinler onların yönetsel planlarıdır. Öyleyse iyi bir plan iyi performans demektir. Siedentop'un belirttiği gibi "*etkili öğretimin en can alıcı noktası planlamadır*" (Harrison ve Blakemore, 1992). Planlama, gelecekteki olayları hayal etme ve eylem için iskelet oluşturmaktır. Bu iskelet öğretim yılının başında ve öğrenci düzeyine göre tasarlanır.

Plan yapmak kadar onu uygulamak da önemlidir. Bu bakımdan öğretme sürecinde dikkati çekme, güdüleme, öğrenciyi dersin hedef ve davranışlarından haberdar etme, önceki öğrenmelerle bağ kurma, eksikleri tamamlama, uyarıcı materyalleri sunma, öğrenciye yol gösterme, davranışı ortaya çıkarma, dönüt ve düzeltme sağlama, gerektiğinde ipucu sunma, pekiştirici kullanma, katılımı sağlama, öğrenilenlerin geçişini ve kalıcılığını sağlama ve öğrenilenleri değerlendirme gibi etkinlikler önem taşımaktadır (Bloom, 1979; Wittrock, 1983; Fidan, 1986; Özçelik, 1987; Sönmez, 1994). Sporla ilgili becerilerin öğretiminde de benzer etkinliklerin yapıldığı görülmektedir (Bucher ve Koenig, 1983; Mosston ve Ashworth, 1986; Nichols, 1990; Davis, 1992; Harrison ve Blakemore, 1992; Jawett, Bain ve Ennis, 1995). Zaten bütün konu alanlarının genel eğitim ilkelerinden hareketle kendi yapılarına özgü ilke ve etkinlikleri geliştirdiklerinden, alan özelliklerinin dışında fazla bir farklılık beklenmemesi gerektiği söylenebilir. Önemli olan öğretimin etkinliğidir. Buradan hareketle; çalışmanın amacı, sporla ilgili kurumlara eleman yetiştiren yükseköğretim kurumlarında çalışan öğretim elemanlarının ders içi ve ders dışını da kapsayan genel öğretmen davranışlarının gözlenmesine ilişkin bir ölçek geliştirmektir.

YÖNTEM

Deneme Ölçeğinin Oluşturulması: Spor okulları programlarında yer alan kuramsal ve uygulamalı derslerdeki öğretmen davranışlarının öğrenciler tarafından nasıl algılandığını saptamaya yönelik yapılan ölçek geliştirme çalışması her iki ders grubu için ayrı ayrı ve iki bölüm-

Spor Okulları Öğretmen Davranışlarını Gözleme Ölçeği

lül olarak ele alınmıştır. Ölçeklerin birincisi ders işlemenin basamaklarında yer alan öğretmen davranışları, ikincisi ise genel öğretmen davranışlarından oluşmaktadır. Genel ve ders içi davranışlara ilişkin deneme ölçeklerinin hazırlanmasında değişik üniversitelerde kullanılan ölçekler ve konuyla ilgili kuramsal çalışmalar, alan araştırmaları ile bir dersin planlanması, işlenmesi ve değerlendirilmesi konusunda öneriler sunan kaynaklar taranmış (Fidan, 1986; Mosston ve Ashworth, 1986; Lemlech, 1988; Nichols, 1990; Bilen, 1993; Demirel, 1993; Demirhan, 1992; Sönmez, 1994; Senemoğlu, 1997), Hacettepe Üniversitesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Florida State Üniversitesi (A.B.D) ve Loughborough Üniversite'sinde (İngiltere-1993) kullanılan öğretim elemanları ve dersi değerlendirme ölçeklerinden yararlanılmıştır. Ders içi öğretmen davranışlarına ilişkin deneme ölçeğinin oluşturulmasında Sönmez (1992)'in çalışması temel alınmış, Penman ve Adams (1980)'in çalışması yol gösterici olmuştur. Buradan hareketle, ders içi davranışlara ilişkin deneme ölçekleri; planlama, giriş, esas devre, sonuç ve değerlendirme alt başlıkları şeklinde oluşturulmuş, genel nitelikler ise uygun şekilde sıralanmıştır. Hazırlanan ölçek maddeleri konu alanı ve eğitim bilimleri alanında çalışan üçer uzmana incelenmiş, uzmanların %80 oranında görüş birliği sağladıkları maddeler deneme ölçeklerine alınmıştır. Önerilen düzeltmelerle birlikte oluşturulan deneme ölçeklerinin kuramsal dersler için hazırlanan bölümün ders içi davranışlar boyutunda 34, genel davranışlar boyutunda 18, uygulamalı dersler için hazırlanan bölümün ders içi davranışlar boyutunda 35 ve genel davranışlar boyutunda 21 madde yer almıştır. Deneme ölçekleri 1993 yılından bu yana her ders için ayrı ayrı Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu'nda değişik zamanlarda (Derslerin bitimi, sınav anı ve yeni dönemin başlangıcı gibi) uygulanmıştır. Uygulama zamanları, öğrenci tepkileri ve öğretim elemanlarının eleştirileri de dikkate alınarak yapılan düzenlemeler sonucu ölçek maddeleri daha anlaşılır kılınmıştır. Hazırlanan Likert tipi ölçek maddeleri; kesinlikle katılıyorum (5), katılıyorum (4), kararsızım (3), katılmıyorum (2) ve kesinlikle katılmıyorum (1) şeklinde puanlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması: Ölçekler 1997-98 güz döneminde Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu programında yer alan ve aynı öğretim elemanı tarafından yürütülen kuramsal (Karşılaştırmalı Spor Eğitimi, Program Geliştirme derslerinde 44 kişi) ve uygulamalı (Cimnastik I-II derslerinde 51 kişi) derslerde uygulanmıştır. Yapı geçerliği konusunda bilgi edinmek için bulgulara Temel Bileşenler Çözümlemesi, birden fazla faktör çıkan bölümlerde ise Varimax Döndürmesi yapılmıştır. Faktör sayısının belirlenmesinde özdeğerin birin (1) üzerinde olması dikkate alınmış, .40'ın üzerinde faktör yükü olanlar ölçeğe seçilmiştir. Ayrıca, madde-toplam korelasyonu hesaplanmıştır. Kapsam geçerliği için ise uzman görüşleri ve yararlanılan kaynaklardan elde edilen bulgular yeterli sayılmıştır. Ölçeklerin güvenilirliğini sınamak için Likert tipi ölçekler için uygun olan ve iç tutarlık konusunda bilgi veren Cronbach Alpha katsayısı (Tezbaşaran, 1996, s.46-47) hesaplanmıştır. Güvenirlik sınaması Voleybol ve Fizyoloji derslerinde yapılmıştır. Faktör çözümlemesi sonucu ders içi davranışlar boyutunda yer

alıp diğer maddelerle anlamlı düzeyde korelasyon göstermeyen 2 madde ölçeklerden çıkarılmış ve ölçekler yeniden düzenlenmiştir. Yeni ölçekler 1997-98 öğretim yılı bahar döneminde Mersin Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü ile Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu öğrencileri üzerinde iki uygulamalı (Cimnastik), iki kuramsal (Spor Bilimlerine Giriş /Beden Eğitimi ve Spor Bilimlerine Giriş) derste uygulanmıştır. Uygulamaya katılan öğrenci sayıları 26-31 arasında değişmektedir. Adı geçen uygulamalar H.Ü. Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu'nda yer alan derslerde iki kez yapılmıştır. İki kez yapılan uygulamada sınıfıçi korelasyona bakılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0.05 alınmış, istatistiksel çözümlenmeler SPSS paket programının 6.0 sürümünde yapılmıştır.

BULGULAR

A. Faktör Çözümlemesi

Sporla ilgili kurumlara eleman yetiştiren yükseköğretim kurumlarında çalışan öğretim elemanlarının sınıf içi ve genel öğretmen davranışlarının gözlenmesine ilişkin bir ölçek geliştirmeye yönelik olarak yapılan çalışmada uygulamalı ve kuramsal alandaki genel öğretmen davranışlarına ilişkin ölçeklere seçilen maddelerin oluşturduğu faktörlere ait özdeğerler, varyans yüzdeleri ve toplam varyans yüzdeleri çizelge 1'de sunulmuştur.

Çizelge 1: Genel Davranış Ölçeklerinin Faktör Yapısı

	Faktör	Özdeğer	Varyans Yüzdeleri	Toplam Varyans Yüzdeleri
A. Uygulamalı Alan (Cimnastik I-II)	1	14.26	68.4	68.4
	2	1.29	6.2	74.5
	3	1.05	5.0	79.5
B. Kuramsal Alan (P.G ve K.S.E)	1	9.15	50.8	50.8
	2	1.69	9.4	60.2
	3	1.25	6.9	67.1

Çizelge 1'de görüldüğü gibi uygulamalı ve kuramsal alanın genel davranışlar bölümünün her birinde üçer faktör yer almaktadır. Uygulamalı alandaki üç faktörün özdeğerleri sırası ile 14.26, 1.29 ve 1.05'tir. Faktörlerin açıkladığı varyans miktarları ise 68.4, 6.2 ve 5.0'dir. Üç faktörün tümü toplam varyansın %79.5'ini açıklamaktadır. Kuramsal alandaki üç faktörün özdeğerleri sırası ile 9.15, 1.69 ve 1.25'tir. Faktörlerin açıkladığı varyans miktarları ise 50.8, 9.4 ve 6.9'dur. Üç faktörün tümü toplam varyansın %67.1'ini açıklamaktadır.

Uygulamalı ve kuramsal alanın ders içi davranışlara ilişkin ölçeklere seçilen maddelerin oluşturduğu faktörlere ilişkin özdeğerler, varyans yüzdeleri ve toplam varyans yüzdeleri çizelge 2'de sunulmuştur.

Spor Okulları Öğretmen Davranışlarını Gözleme Ölçeği

Çizelge 2: Dersçi Davranışlara İlişkin Ölçeklerin Faktör Yapısı

	Faktör	Özdeğer	Varyans Yüzdesi	Toplam Varyans Yüzdesi
Uygulamalı Alan				
Planlama	1	3.62	60.4	60.4
Giriş Bölümü	1	3.02	75.6	75.6
Esas Devre	1	7.23	60.2	60.2
	2	1.12	9.3	69.5
Sonuç Bölümü	1	4.37	72.9	72.9
Değerlendirme B.	1	4.31	72.0	72.0
Kuramsal Alan				
Planlama	1	2.11	52.8	52.8
Giriş Bölümü	1	2.5	62.5	62.5
Esas Devre	1	7.77	55.5	55.5
	2	1.49	10.6	66.1
Sonuç Bölümü	1	3.51	58.6	58.6
Değerlendirme B.	1	2.41	48.2	48.2

Çizelge 2'de görüldüğü gibi uygulamalı ve kuramsal alanın ders içi davranışlar bölümünün esas devre bölümünde 2, diğer birimlerde tek faktör yer almaktadır. Uygulamalı alandaki planlama bölümünün özdeğeri 3.62, varyans yüzdesi 60.4, giriş bölümünün özdeğeri 3.02, varyans yüzdesi 75.6, esas devre bölümünün birinci özdeğeri 7.23, ikinci özdeğeri 1.12, birinci varyans yüzdesi 60.2, ikinci varyans yüzdesi 9.3, toplam varyans yüzdesi 69.5, sonuç bölümünün özdeğeri 4.37, varyans yüzdesi 72.9, değerlendirme bölümünün özdeğeri 4.31, varyans yüzdesi 72'dir. Kuramsal alandaki planlama bölümünün özdeğeri 2.11, varyans yüzdesi 52.8, giriş bölümünün özdeğeri 2.5, varyans yüzdesi 62.5, esas devre bölümünün birinci özdeğeri 7.77, ikinci özdeğeri 1.49, birinci varyans yüzdesi 55.5, ikinci varyans yüzdesi 10.6, toplam varyans yüzdesi 66.1, sonuç bölümünün özdeğeri 3.51, varyans yüzdesi 58.6, değerlendirme bölümünün özdeğeri 2.41, varyans yüzdesi 48.2'dir.

Uygulamalı alanın genel öğretmen davranışlarına ilişkin ölçek maddelerinin faktörlere dağılımı ile faktör yükleri çizelge 3'de verilmiştir.

Çizelge 3: Uygulamalı alanın genel öğretmen davranışlarına ilişkin ölçek maddelerinin faktörlere dağılımı ile faktör yükleri

Madde	Faktör Yüğü		
	1	2	3
1. Öğretim yöntem ve tekniklerini etkili kullanır.	.91		
2. Ders dışında da öğrenciyle ilgilenir.	.82		
3. Dili etkili kullanır.	.75		
4. Zamanı etkili kullanır.	.73		
5. "Öğretmenlik" rolünü öğrencinin aleyhine kullanmaz.	.72		
6. Nesnel (objektif), dikkatli ve öğretici değerlendirme yapar.	.71		
7. Öğrenci sorunlarının çözümüne yardımcı olur.	.67		
8. Derse uygun giyinir.	.59		
9. Öğrenciye güven verir.		.90	
10. Geniş bakış açısına sahiptir.		.76	
11. Derse istek uyandırır.		.73	
12. Sabırlıdır.		.73	
13. Öğrenciyi çalışmaya özendirir.		.73	
14. Demokratik davranıp özgür düşüncüyü teşvik eder.		.60	
15. Yeterince sportmen davranır.		.55	
16. Derse hazır gelir (Araç-gereç, plan, vb.).			.83
17. Dersi belli bir düzen içinde yürütür.			.84
18. Disiplinlidir.			.76
19. Konusuna hakimdir.			.70
20. Dersle ilgili kaynak sunar.			.67
21. Kuram (teori) ve uygulama dengesini kurar.			.55

Çizelge 3'e göre, ölçek maddelerinin 3 faktörde toplandığı söylenebilir. Birinci faktörde 8, ikinci faktörde 7 ve üçüncü faktörde 6 madde yer almaktadır. Faktör yükleri ise .55-.91 arasında değişmektedir. Ayrıca, çizelgede yer almayan fakat hesaplaması yapılan madde-toplam korelasyonu katsayılarının .31 ile .83 arasında değiştiği söylenebilir. Bulgulara göre, birinci faktördeki maddeler ders işleme, ikinci faktördeki maddeler etkililik ve ilgi, üçüncü faktördeki maddeler kişilik özellikleri şeklinde isimlendirilebilir.

Uygulamalı alanın ders içi öğretmen davranışlarına ilişkin ölçek maddelerinin faktörlere dağılımı ile faktör yükleri çizelge 4'de verilmiştir.

Spor Okulları Öğretmen Davranışlarını Gözleme Ölçeği

Çizelge 4: Uygulamalı alanın ders içi öğretmen davranışlarına ilişkin ölçek maddelerinin faktörlere dağılımı ile faktör yükleri

Madde	Faktör Yüğü	
	1	2
A. PLANLAMA (ÖN HAZIRLIK)		
1. Derse plan yaparak gelir.		.81
2. Ders alanını düzenler.		.81
3. Derse spor giysisi ile gelir.		.80
4. Ders araç-gerecini herkesin yararlanabileceği şekilde yerleştirir.		.78
5. Derse zamanında gelir.		.78
6. Isınma yaptırır.		.69
B. GİRİŞ BÖLÜMÜ		
7. Derste kazanılacak davranışların yaşamda ne işe yarayacağını belirtir.		.91
8. Öğrencilerin dikkatini çekmek için nedenli, niçinli sorular sorar ya da ilginç bir olay, anı, öykü anlatır, dia, oyun, vb. gösterir. " Bu soruları ve konuları unutmayın dersin sonunda tekrar tartışacağız. Bu derste öğrendiklerinizle konuyla ilgili soruları yanıtlayabileceksiniz" ya da bunlara benzer açıklamalarda bulunur.		.89
9. Derste ulaşılabacak hedefler ve işlenecek konuyu duyurur.		.87
10. Hareketle ilgili önkoşul öğrenmeleri yoklar.		.80
C. ESAS DEVRE		
11. Yaparak-yaşayarak ve problem çözme ağırlıklı ders işler.		.85
12. Yanlışları anında düzeltip, eksikleri tamamlar, öğrencilere düzeyleri hakkında bilgi sunar.		.85
13. Hareketin-oyunun otomatikleşmesi için yeterli sayıda tekrar yaptırır.		.77
14. Hareketi-oyunu, her öğrencinin doğru olarak yapmasını sağlar.		.71
15. Hareketi-oyunu doğru yapanlara övücü davranışlarda bulunur.		.69
16. Bir sorun olduğunda sınıfla tartışır.		.64
17. İsteyen öğrenciye, gerekiyorsa ipucu verir veya yardım eder.		.62
18. Oyun ya da hareketin işlem basamaklarını açıklar.		.85

19. Oyun ya da hareketin nasıl yapılacağını gösterir (Kendisi, dia, fim). .82
20. Önceki dersle bağ kurar. .65
21. Gösterim ve açıklamadan sonra, "Anlaşılmayan yer var mı?" diye sorar. .62
22. Anlaşılmayan hareketi yeniden gösterir ve açıklar. .61

D. SONUÇ BÖLÜMÜ

23. Dersin başında soru sormuşsa yanıtlarının tartışılmasını sağlar. .88
24. " Bu konuda soracaklarınız varsa (.....) saatlerinde odamdayım, gelip sorabilirsiniz". der. .86
25. Gelecek ders işlenecek konudan haberdar eder. .86
26. Bu dersle ve gelecek ders işlenecek konuyla ilgili kaynaklar sunar. .86
27. Dersi, öğrenci düzeyine uygun bir etkinlikle bitirir. .82
28. Dersin sözel ve uygulamalı özetinin yapılmasını sağlar. .80

E. DEĞERLENDİRME BÖLÜMÜ

29. İsteyene söz hakkı verir. .90
30. Öğrencileri değerlendirmek için zaman ayırır. .88
31. Derste kazanılan her davranışı ölçen soru sorar, hareket yaptırır. .86
32. Yanlış değerlendirme yapılmışsa düzeltir. .84
33. Dersi güvenli bir şekilde bitirir. .82
34. Her öğrenciye değerlendirme sonuçlarını duyurur. .77

Çizelge 4'de görüldüğü gibi, ölçek taslağında yer alan 34 maddeye ilişkin faktör yükleri .61 ile .91 arasında değişmektedir. Ayrıca, çizelgede yer almayan fakat hesaplaması yapılan madde-toplam korelasyonu katsayılarının .57 ile .85 arasında değiştiği söylenebilir. Ölçekte iki faktöre ayrılan esas devrede yer alan maddeler incelendiğinde birinci faktör 7, ikinci faktörde 5 madde yer almaktadır. Buradan hareketle, esas devrede birinci faktörde toplanan maddeler açıklama ve gösteri, ikinci faktörde toplanan maddeler ise davranışların kazanımı ve kalıcılık şeklinde isimlendirilebilir.

Kuramsal alanın genel öğretmen davranışlarına ilişkin ölçek maddelerinin faktörlere dağılımı ile faktör yükleri çizelge 5'de verilmiştir.

Spor Okulları Öğretmen Davranışlarını Gözleme Ölçeği

Çizelge 5: Kuramsal alanın genel öğretmen davranışlarına ilişkin ölçek maddelerinin faktörlere dağılımı ile faktör yükleri

Madde	Faktör Yüğü		
	1	2	3
1. Dersle ilgili kaynak sunar.	.80		
2. Derse hazır gelir (Araç-gereç, plan, vb.).	.79		
3. Öğretim yöntem ve tekniklerini etkili kullanır.	.78		
4. Öğrenciye güven verir.	.77		
5. Derse istek uyandırır.	.73		
6. Öğrenciyi çalışmaya özendirir.	.68		
7. "Öğretmenlik" rolünü öğrencinin aleyhine kullanmaz.	.61		
8. Ders dışında da öğrencilerle ilgilenir.		.82	
9. Nesnel (objektif), dikkatli ve öğretici değerlendirme yapar.		.71	
10. Konusuna hakimdir.		.66	
11. Sabırlıdır.		.57	
12. Dersi belli bir düzen içinde yürütür.		.51	
13. Öğrenci sorunlarının çözümüne yardımcı olur.		.41	
14. Zamanı etkili kullanır.			.77
15. Geniş bakış açısına sahiptir.			.76
16. Demokratik davranıp özgür düşüncüyü teşvik eder.			.74
17. Dili etkili kullanır.			.62
18. Disiplinlidir.			.49

Çizelge 5'e göre, ölçek maddelerinin 3 faktörde toplandığı söylenebilir. Birinci faktörde 7, ikinci faktörde 6 ve üçüncü faktörde 5 madde yer almaktadır. Faktör yükleri ise .41-.82 arasında değişmektedir. Ayrıca, çizelgede yer almayan fakat hesaplaması yapılan madde-toplam korelasyonu katsayılarının .48 ile .77 arasında değiştiği söylenebilir. Bulgulara göre, birinci faktördeki maddeler ders işleme, ikinci faktördeki maddeler etkililik ve ilgi, üçüncü faktördeki maddeler kişilik özellikleri şeklinde isimlendirilebilir.

Kuramsal alanın ders içi öğretmen davranışlarına ilişkin ölçek maddelerinin faktörlere dağılımı ile faktör yükleri çizelge 6'da verilmiştir.

Çizelge 6: Kuramsal alanın ders içi öğretmen davranışlarına ilişkin ölçek maddelerinin faktöriere dağılımı ile faktör yükleri

Madde	Faktör Yüğü	
	1	2
A. PLANLAMA (ÖN HAZIRLIK)		
1. Derse plan yaparak gelir.	.90	
2. Ders araç-gerecini herkesin yararlanacağı şekilde hazırlar.	.80	
3. Derse zamanında gelir.	.67	
4. Ders alanını düzenler.	.46	
B. GİRİŞ BÖLÜMÜ		
5. Derste kazanılacak davranışların yaşamda ne işe yarayacağını belirtir.	.88	
6. Konuyla ilgili önkoşul öğrenmeleri yoklar.	.85	
7. Öğrencilerin dikkatini çekmek için nedenli, niçinli sorular sorar ya da ilginç bir olay, anı, öykü anlatır, dia, oyun, vb. gösterir. " Bu soruları ve konuları unutmayın dersin sonunda tekrar tartışacağız. Bu derste öğrendiklerinizle konuyla ilgili soruları yanıtlayabileceksiniz" ya da bunlara benzer açıklamalarda bulunur.	.68	
8. Derste ulaşılabacak hedefler ve işlenecek konuyu öğrencilere duyurur.	.65	
C. ESAS DEVRE		
9. Açıklamalarla ilgili olumlu ve olumsuz örnekler verir.	.88	
10. Açıklananlar hakkında sınıfa sorular sorar.	.87	
11. Anlaşılmayan konuları tekrar açıklar.	.86	
12. Öğrenmelerin kalıcılığı için yeterli sayıda tekrar yaptırır.	.69	
13. Önce kavram, ilke, vb. açıklar.	.66	
14. Öğrencilerin yanıtlanması için herkese söz hakkı verir.	.63	
15. Bir sorun olduğunda sınıfla tartışır.	.62	
16. Önceki dersle bağ kurar.		.86
17. İsteyen öğrenciye, gerekiyorsa ipucu verir veya yardım eder.		.84
18. Açıklamadan sonra, "Anlaşılmayan yer var mı?" diye sorar.		.73
19. Yanışları anında düzeltip, eksikleri tamamlar, öğrencilere düzeyleri hakkında bilgi sunar.		.69
20. Soruları doğru yanıtlayanlara övücü davranışlarda bulunur.		.65
21. Gerektiğinde tartışma ortamı yaratır.		.57
22. Yapararak-yaşayarak ve problem çözme ağırlıklı ders işler.		.50

Spor Okulları Öğretmen Davranışlarını Gözleme Ölçeği

D. SONUÇ BÖLÜMÜ

23. Dersin başında soru sormuşsa yanıtlarının tartışılmasını sağlar. .83
24. Dersin özetinin yapılmasını sağlıyor, ana ve yardımcı noktaları belirtir. .81
25. " Bu konuda soracaklarınız varsa (.....) saatlerinde odamdayım, gelip sorabilirsiniz". der. .79
26. Gelecek ders işlenecek konudan haberdar eder. .79
27. Bu derste işlenen ve gelecek ders işlenecek konuyla ilgili kaynak sunar. .70
28. Dersi, öğrenci düzeyine uygun bir etkinlikle bitirir. .66

E. DEĞERLENDİRME BÖLÜMÜ

29. Derste kazanılan her davranışı ölçen soru sorar, hareket yaptırır. .79
30. Öğrencileri değerlendirmek için zaman ayırır. .75
31. Yanlış değerlendirme yapılmışsa düzeltir. .73
32. Her öğrenciye değerlendirme sonuçlarını duyurur. .64
33. İsteyene söz hakkı verir. .53

Çizelge 6'ya göre, ölçek taslağında yer alan 33 maddeye ilişkin faktör yükleri .53 ile .90 arasında değişmektedir. Ölçekte iki faktöre ayrılan esas devrede yer alan maddeler incelendiğinde birinci faktör 7, ikinci faktörde 7 madde yer almaktadır. Ayrıca, çizelgede yer almayan fakat hesaplaması yapılan madde-toplam korelasyonu katsayılarının .28 ile .77 arasında değiştiği söylenebilir. Buradan hareketle, esas devrede birinci faktörde toplanan maddeler açıklama ve gösteri, ikinci faktörde toplanan maddeler ise davranışların kazanımı ve kalıcılık şeklinde isimlendirilebilir.

Diğer İşlemler

Ölçeklerin güvenilirliği için hesaplanan Cronbach Alpha ve sınıfıçi korelasyon katsayıları çizelge 7'de sunulmuştur.

Çizelge 7: Asıl ve alt ölçeklere ait Cronbach Alpha ve sınıfıçi korelasyon katsayıları

	Cronbach Alpha	Sınıfıçi korelasyon
Uygulamalı Alan (Genel Durum)	.98	.95
Kuramsal Alan (Genel Durum)	.94	.88
Uygulamalı Alan (Ders içi Durum)	.94	.89
Kuramsal Alan (Ders içi Durum)	.95	.84

Çizelge 7'de görüldüğü gibi, Cronbach Alpha katsayıları uygulamalı alan genel durum için .98, kuramsal alan genel durum için .94, uygulamalı alan ders içi durum için .94, kuramsal alan ders içi durum için .95'tir. Sınıfıçi korelasyon katsayıları da sırası ile .95, .88, .89 ve .84'tür. Çizelgede yer almayan alt ölçeklere ait Cronbach Alpha katsayıları uygulamalı alan genel durum için .95-.96, kuramsal alan genel durum için .79-.90, uygulamalı alan ders içi durum için .85-.95, kuramsal alan dersiçi durum için .70-.94 arasında değişmektedir. Sınıfıçi korelasyon katsayıları ise .84 ile .95 arasında değişiklik göstermektedir.

Ölçeklerin geçerliği konusunda farklı bir bakış açısıyla fikir edinmek için üç ayrı yükseköğretim kurumunda uygulama yapılmış ve Cronbach Alpha katsayıları hesaplanmıştır. Bu değerler çizelge 8'de sunulmuştur.

Çizelge 8: Değişik kurumlarda uygulanan ölçeklerin Cronbach Alpha katsayıları

Kuramsal Alan (Spor Bilimlerine/BES Bilimlerine Giriş)	Genel Öğrt. Davranışları	Ders İçi Öğrt.Davranışları
Hacettepe Üniversitesi	.94	.86
Mersin Üniversitesi	.93	.90
Ortadoğu Teknik Üniversitesi	.96	.94
Uygulamalı Alan (Cimnastik I)		
Hacettepe Üniversitesi	.95	.95
Mersin Üniversitesi	.94	.92

Çizelge 8'e göre, Hacettepe, Mersin ve ODTÜ'de spor eğitimi veren bölüm öğrencilerine uygulanan ölçeklerin kuramsal ve uygulamalı alan genel durum için Cronbach Alpha katsayıları sırası ile .94, .93 ve .96; dersiçi durum için sırası ile .86, .90 ve .94; kuramsal alan genel durum için Cronbach Alpha katsayıları sırası ile H.Ü.(.95) ve M.Ü.(.94) dersiçi durum için sırası ile H.Ü. (.95) ve M.Ü. (.92) şeklindedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

A. Faktör Çözümlemesi

Dersiçi davranışlar boyutunda, uygulamalı ve kuramsal ölçek taslağındaki maddeler alt bölümlere göre incelendiğinde planlama, giriş, sonuç ve değerlendirme alt bölümlerinin Temel Bileşenler Çözümlemesi ile Varimax döndürmesi tek faktörde yığılma göstermektedir. Bu durum ölçeğin ilgili alt bölümünde yer alan maddeleri aynı yöndeki nitelikleri açıkladıklarının göz-

tergesi sayılabilir. Esas devre alt bölümlerinde ise gerek kuramsal, gerekse uygulamalı ölçeklerde iki faktörde yığılma olmuştur. Birden fazla faktörde yığılma olan dersiçi davranışlar bölümünün esas devre bölümü ile genel davranışlar boyutunda birinci özdeğerden sonraki özdeğerde önemli düşüş meydana geldiği görülmektedir. Lord (1980, s.21)'a göre, birinci özdeğerden sonra gelen özdeğerin ani düşüşü ölçeğin tek boyutluluğu hakkında fikir vermektedir (Akt. Gelbal, 1994). Bu yaklaşıma karşın yığılmanın ve yığılma sonucu ayrışan madde gruplarının tanımlanabilmesi için Varimax Döndürmesi'ne gereksinim duyulmuş ve ayrıştırma yapılmıştır.

Çizelge 4 ve 6'daki bulgulara göre, birinci faktördeki maddeler açıklama ve gösteri, ikinci faktördeki maddeler davranışların kazanımı ve kalıcılık şeklinde isimlendirilebilir. Genel davranışlar bölümünde ise kuramsal ve uygulamalı ölçeklerin her ikisinde de maddeler üç (3) faktörde toplanmışlardır. Bulgulara göre, birinci faktördeki maddeler ders işleme, ikinci faktördeki maddeler etkililik ve ilgi, üçüncü faktördeki maddeler kişilik özellikleri şeklinde isimlendirilebilir.

Ölçeklerdeki faktör yükleri .41-.91 arasında değişmektedir. Kline (1994)'e göre ölçüt olarak .30 ile .60 arasındaki faktör yükleri "orta", .60'ın üzerindeki faktör yükleri "yüksek" olarak benimsendiğinde (Akt. Özer, 1998) taslaktaki faktör yüklerinin yüksekliğinden sözedilebilir. Bu da, ölçekte yer alan maddelerin kullanılacak nitelikte olduğu şeklinde ifade edilebilir. Ölçeklerde her faktörün açıkladığı varyans miktarları incelendiğinde, açıklanan varyans miktarlarının %50.8 -79.5 arasında değiştiği söylenebilir. Bu sonuçlar, Kline (1994) tarafından kabul edilebilir sınırlar olarak belirtilen %41'in oldukça üzerindedir (Akt. Özer, 1998). Madde-toplam korelasyonları ise istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0.05$). Bu da, herbir maddenin ölçeğin tümü ile tutarlık gösterdiğinin işareti sayılabilir.

Diğer İşlemler

Ölçeklerin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları, alt ölçeklerde dikkate alındığında .70-.98 arasında değişmektedir. Ancak çalışmada alt boyutlar özelinde ayrıntılar çizelgede belirtilmemiştir. Sınıfıçi korelasyon katsayıları da .84-.95 arasında değişmektedir. Buradan hareketle, öğrencilerin öğretmen davranışlarını algılama konusunda her madde için ortaya koydukları görüşler ve iki ayrı zamanda (test-tekrar test) ölçeklere verdikleri yanıtların tutarlılığından sözedilebilir. Ölçeklerin aynı dersler için farklı kurumlarda uygulanmasıyla elde edilen Cronbach Alpha katsayıları da, genel davranışlar için .93-.96, dersiçi davranışlar için ise .86-.95 arasında değişmektedir. Aynı derslere ait ölçeklerin birden fazla kurumda uygulanışı sonucunda hesaplanan Cronbach Alpha ve sınıfıçi korelasyon katsayıları arasındaki benzerliklerin yüksek düzeyde olması ölçeğin farklı uygulayıcılar tarafından aynı şekilde algılandığı konusunda fikir verebilir.

Faktör çözümü, Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları ve sınıfıçi korelasyon sonuçlarına göre kuramsal alan ölçeğinin ders içi davranışlar boyutunda 33, genel davranışlar boyu-

tunda 18 madde, uygulamalı dersler ölçeğinin dersiçi davranışlar boyutunda 34, genel davranışlar boyutunda 21 madde yer almaktadır. Genel öğretmen davranışlarına ilişkin kuramsal alan ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 18, en yüksek puan 90, dersiçi öğretmen davranışlarına ilişkin kuramsal alan ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 33, en yüksek puan 165, Genel öğretmen davranışlarına ilişkin uygulamalı alan ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 21, en yüksek puan 105, dersiçi öğretmen davranışlarına ilişkin kuramsal alan ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 34, en yüksek puan 170'dir. Bu puanlamaya göre kuramsal alan genel öğretmen davranışları ölçeğinden alınacak 18 puan en olumsuz, 36 puan olumsuz, 54 puan orta, 72 puan olumlu, 90 puan çok olumlu davranış puanı olarak nitelenebilir. Aynı şekilde kuramsal alan dersiçi öğretmen davranışları ölçeğinden alınacak 33 puan en olumsuz, 66 puan olumsuz, 99 puan orta, 132 puan olumlu, 165 puan çok olumlu; uygulamalı alan genel öğretmen davranışları ölçeğinden alınacak 21 puan en olumsuz, 42 puan olumsuz, 63 puan orta, 84 puan olumlu, 105 puan çok olumlu; uygulamalı alan dersiçi öğretmen davranışları ölçeğinden alınacak 34 puan en olumsuz, 68 puan olumsuz, 102 puan orta, 136 puan olumlu, 170 puan çok olumlu davranış puanı olarak nitelenebilir.

Sonuçta; ölçek, gerek genel öğretmen davranışları, gerekse dersiçi öğretmen davranışları açısından önerilebilir nitelikler taşımasına karşın değişik düzeyler ve kurumlarda uygulanması değişik bakış açısı getirebilir. Ölçeklerin değişik ders ve kurumlarda uygulanıp, faktör çözümlenmesi ile birlikte geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları çoğaltılabilir. Ölçekler değişik kurumlarda uygulanarak öğretmen davranışlarının öğrenciler tarafından nasıl algılandığı konusunda fikir edinilebilir. Bu da gerek öğretim elemanları, gerekse kurum açısından psikolojik dönüt ve güven sağlayabilir.

KAYNAKÇA.

- Bilen, M. (1993). **Plandan Uygulamaya Öğretim**. Ankara:Takav Matbaacılık, Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- Bloom, Benjamin S. (1979). **İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme** (Çev.D.Ali Özçelik). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Bucher, Charles A. ve C.R.Koenig. (1983). **Methods and Materials for Secondary School Physical Education**. London: The C.V.Mosby Company.
- Cogan, M. (1956). **Theory and Design of a Study of Teacher-Pupil Interaction**. Harvard University Press.
- Davis, G.Robert ve L.D.Isaacs. (1990). **Elementary Physical Education.Growing Through Movement**. North Carolina: Hunter Textbook Inc.
- Demirel, Ö., (1993). **Genel Öğretim Yöntemleri**. Ankara: USEM Yayınları.
- Demirhan, G. (1992). Günlük dersin işleniş aşamaları ve öğretmen davranışları. **Spor Bilimleri 1.Ulusal Kongresi Bildirileri**. Ankara: Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yayını, 518-521.
- Ertürk, S. (1979). **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara:Yelkentepe Yayınları.
- Fidan, N. (1986). **Okulda Öğrenme ve Öğretme**. Ankara:Kadioğlu Matbaası.
- Florida State University Öğretim Elemanlarını Değerlendirme Formu (Tarihsiz)
- Friedman, Eily D. (1983).The pupils image of the physical education teacher and suggestions for

Spor Okulları Öğretmen Davranışlarını Gözleme Ölçeği

- changing attitudes in teacher training. **International Journal of Physical Education**. XX, (2) 2, 15-18.
- Gelbal, S. (1994). p Madde Güçlük İndeksi İle Rasch Modelinin b Parametresi ve Bunlara Dayalı Yetenek Ölçüleri Üzerine Bir Karşılaştırma. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Gürkan, T. (1993). **İlkokul Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları ve Benlik Kavramları Arasındaki İlişki** (Basım yeri yok).
- Hacettepe Üniversitesi Öğretim Elemanları Değerlendirme Anketi (Tarihsiz).
- Harrison, M.Joyce ve C.L.Blakemore. (1992). **Instructional Strategies For Secondary School Physical Education**. Dubuque: Wm.C.Brown Publishers.
- Jewett, Ann E., Linda L.Bain ve Catherine D.Ennis. (1995). **The Curriculum Process in Physical Education**. Madison, Wisconsin, Dubuque, Iowa: WCB Brown and Benchmark
- Lemlech, Johanna K. (1988). **Classroom Management; Methods and Techniques for Elementary and Secondary School**. New York, London: Longman.
- Loughborough University, Department of Physical Education, Sport Science and Recreation Management Module Survey. (1993). England: Loughborough University.
- Lumkin, A. (1990). **Physical Education and Sport: A Contemporary Introduction**. St. Louis, Toronto, Boston, Los Altos:Times Mirror/Mosby College Publishing.
- Mawer, M. (1995). **The Effective Teaching of Physical Education**. London and New York: Longman.
- Mosston, Muska ve S.Ashworth. (1986). **Teaching Physical Education**. New York: Macmillan Publishing Company.
- Nichols, Bavery. (1990). **Moving and Learning:The Elementary Schools Physical Education Experience**. St.Louis:Mirro/Mosby College Publishing.
- Ortadoğu Teknik Üniversitesi Öğretim Elemanlarını değerlendirme Formu (Tarihsiz).
- Özçelik, D.Ali. (1987). **Eğitim Programları ve Öğretim:Genel Öğretim Yöntemi**. Ankara: ÖSYM yayınları.
- Özer, B. (1998). İnsan kaynağı geliştirme uzmanı yeterlikleri ölçeği'nin geliştirilmesi. **Eğitim ve Bilim**. 22, 107, 58-64.
- Penman, Kenneth A. ve Samuel H.Adams (1980). **Assessing Athletic and Physical Education Programs: A Manual With Reproducible Forms**.
- Senemoğlu, N. (1997). **Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: Spot Matbaacılık.
- Singer, R. (1981). Physical education and psychomotor activities. **International Journal of Physical Education**. XVIII, 2.
- Sönmez, V. (1992). İlkokul öğretmenlerinin sınıf içi etkinlikleri. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Türkiye'de İlköğretim Sempozyumu Bildirileri**. Sayı 8, 97-106.
- Sönmez, V. (1994). **Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı**. Ankara:Pegem Yayınları.
- Tezbaşaran, A. (1996). **Likert Tipi Ölçek Geliştirme**. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Wittrock, Merlin C. (1983). Students' thought processes. **Handbook of Research on Teaching**. (Ed. Merlin C.Wittrock). London: Macmillan Publishing Company, 297-314.

Not:

1. Ölçeğin sınıfçı davranışlar bölümünün oluşturulmasında "İlkokul öğretmenlerinin sınıfçı etkinlikleri" adlı çalışması için geliştirilen ölçme aracının ağırlıklı olarak kullanılmasına izin veren Prof.Dr. Veysel Sönmez'e, deneme ölçeklerinin uygulamalarını yapan ve ölçeğe katılan Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü ile Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü öğretim elemanları ve öğrencilerine teşekkür ederim.

2. Ölçek, kullanılmak istendiği takdirde yazarın Hacettepe Üniversitesi, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu, 06532, Beytepe, Ankara adresinden istenebilir.